

**ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ/ΕΚΘΕΣΗ ΔΡΑΣΗΣ ΠΡΟΣ
ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ (ΝΟΜΟΣ 117/89, ΑΡΘΡΟ 16)
ΚΑΙ ΤΗ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ (ΝΟΜΟΣ 1(II)1999, ΣΗΜ.30)
ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1999**

I. Εισαγωγή/Αρμοδιότητες της Επιτροπής

Η Επιτροπή Προστασίας Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων η οποία απαρτίζεται από 5 κρατικούς λειτουργούς και 5 ιδιώτες – μέλη του Παγκύπριου Συνδέσμου Γονέων Καθυστερημένων Ατόμων, λειτουργεί ως Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου με βάση τον Περί Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων Νόμο 117 του 1989. Οι κρατικοί λειτουργοί διορίζονται από τα Υπουργεία Εργασίας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Παιδείας & Πολιτισμού, Υγείας και Οικονομικών.

Σκοπός της Επιτροπής είναι η προώθηση και διασφάλιση των δικαιωμάτων των ατόμων με νοητική καθυστέρηση όπως περιγράφονται στο άρθρο 3 του Νόμου 117/89. Οι κυριότερες αρμοδιότητές της είναι:

- Η καταγραφή όλων των ατόμων με νοητική καθυστέρηση και η τήρηση Μητρώου με αναφορά στο είδος της αναπηρίας και οτιδήποτε άλλο σχετικό με τον ίδιο τον ανάπηρο, την οικογένεια του και την περιουσία του.
- Η συνεχής παρακολούθηση των προβλημάτων των ατόμων με νοητική καθυστέρηση και των οικογενειών τους και ο καταρτισμός εκθέσεων και εισηγήσεων για την επίλυσή τους.
- Η παρακολούθηση των ενεργειών και μέτρων που λαμβάνονται από τμήματα, λειτουργούς, οργανώσεις και άτομα, σχετικά με τα προβλήματα των ατόμων με νοητική καθυστέρηση.

- Ο καταρτισμός προγραμμάτων σε συνεργασία με αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες για την υλοποίηση στην πράξη των διακηρυχθέντων δικαιωμάτων των ατόμων με νοητική καθυστέρηση και ο καθορισμός προτεραιοτήτων, ανάλογα με τη σοβαρότητα και την οικονομική δαπάνη η οποία συνεπάγεται από την εφαρμογή ή υλοποίηση των δικαιωμάτων.
- Η τήρηση Μητρώου όλων των ιδρυμάτων και υπηρεσιών που ασχολούνται με νοητικά καθυστερημένα άτομα.
- Η επιθεώρηση και αξιολόγηση σε συνεννόηση με τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες, ιδρυμάτων και χώρων όπου διαμένουν ή εργοδοτούνται άτομα με νοητική καθυστέρηση και η υποβολή σχετικών εκθέσεων.
- Η φροντίδα για την απασχόληση, την εκπαίδευση, τη διαμονή και γενικά την ευημερία των ατόμων με νοητική καθυστέρηση.
- Η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών στα άτομα με νοητική καθυστέρηση και στις οικογένειές τους.
- Η καθοδήγηση ενδιαφερομένων για παροχή υπηρεσιών σε άτομα με νοητική καθυστέρηση.
- Η τήρηση στατιστικών και άλλων πληροφοριών για τα άτομα με νοητική καθυστέρηση.
- Ο καταρτισμός καταλόγου διαχειριστών και επιτρόπων περιουσιών ατόμων με νοητική καθυστέρηση.

Η διεκπεραίωση των δραστηριοτήτων της Επιτροπής γίνεται από μόνιμο προσωπικό. Οι απολαβές του προσωπικού και τα έξοδα λειτουργίας του Γραφείου καλύπτονται με κρατική χορηγία προς το Υπουργείο Εργασίας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων μέσω του οποίου υποβάλλεται ο ετήσιος προϋπολογισμός.

Κατά την 1^η Δεκεμβρίου 1999 το προσωπικό απαρτίζεται από 1 Προϊστάμενο (κλ. Α11), 2 Λειτουργούς (κλ. Α8-Α10) και 2 Γραφείς (κλ. Α2-5), ενώ εξακολουθούσε να παραμένει κενή η θέση του Βοηθού Γραφείου (κλ. Α1).

Με σκοπό την παροχή τεχνικής βοήθειας στην Επιτροπή, για καλύτερη εκπλήρωση των καθηκόντων και αρμοδιοτήτων της και με βάση το άρθρο 10 του Νόμου, λειτουργεί Συμβουλευτική Επιτροπή η οποία απαρτίζεται από 11 μέλη με επιστημονική κατάρτιση γύρω από τα θέματα νοητικής καθυστέρησης. Η σύσταση, αρμοδιότητες και λειτουργία της Συμβουλευτικής ρυθμίζονται με Κανονισμούς τους οποίους εκδίδει το Υπουργικό Συμβούλιο.

Με απώτερο στόχο τη μελλοντική χρηματοδότηση προγραμμάτων που θα συστήνει η Επιτροπή και με βάση το άρθρο 11 του Νόμου έχει ιδρυθεί Ταμείο Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων. Το Ταμείο είναι Νομικό Πρόσωπο και έχει εξουσία να κατέχει περιουσία. Η προικοδότηση του Ταμείου γίνεται από εισφορές, δωρεές, κληροδοτήματα, χορηγίες και η διαχείριση του γίνεται από την Επιτροπή.

II. Δραστηριότητες της Επιτροπής

Κατά τη διάρκεια του 1999 η Επιτροπή αντιμετώπισε λειτουργικές δυσκολίες οι οποίες προέκυψαν από την αποχώρηση του Προέδρου της, λόγω αφυπηρέτησης του από τη Δημόσια Υπηρεσία και από την αποχώρηση δύο μελών της για προσωπικούς λόγους. Επίσης υπέβαλαν παραίτηση δύο μέλη του προσωπικού της Επιτροπής λόγω εργοδότησής τους στη Δημόσια Υπηρεσία, ενώ απεχώρησε και ο Νομικός Σύμβουλος λόγω ανάληψης εκ μέρους του καθηκόντων Επαρχιακού Δικαστή. Παρόλες τις πιο πάνω δυσκολίες οι κανονικές συνεδρίες της Επιτροπής ανήλθαν σε 20. Κατά τη διάρκεια του έτους έγιναν επίσης 6 ειδικές συνεδρίες από υπεπιτροπές σχετικά με

- (i) τον χειρισμό των εκδηλώσεων για την εβδομάδα καθυστερημένων ατόμων,
- (ii) την πρόσληψη νέου νομικού συμβούλου και
- (iii) την πρόσληψη κλητήρα/απογραφέα.

Οι κυριότερες δραστηριότητες της Επιτροπής για το 1999 αναφέρονται πιο κάτω σε συντομία:

1. Νομοθεσία

- ***Τροποποίηση του Νόμου 117/89.***

Παρά τις δυσκολίες που προέκυψαν από την αντικατάσταση του Νομικού Συμβούλου, ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε από τον νέο Πρόεδρο της Επιτροπής για την προώθηση των εργασιών τροποποίησης/εκσυγχρονισμού του Νόμου 117/89. (Σημείωση: Το Νομοσχέδιο με τις προτεινόμενες τροποποιήσεις στάληκε τον Μάιο 2000 στο Υπουργείο Εργασίας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων για περαιτέρω προώθηση).

- ***Νομοσχέδιο για τον Περί Ατόμων με Αναπηρίες Νόμο 1999 του Υπουργείου Εργασίας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων.***

Η Επιτροπή συμμετείχε στην εξέταση του προαναφερόμενου νομοσχεδίου από τη Βουλή και υποστήριξε συγκεκριμένες θέσεις με γνώμονα τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των ατόμων με νοητική καθυστέρηση.

- ***Ο περί Εκπαίδευσης & Αγωγής Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Νόμος (113/99)***

Η Επιτροπή συμμετείχε στην εξέταση του σχετικού νομοσχεδίου από τη Βουλή και υποστήριξε συγκεκριμένες θέσεις με γνώμονα την αποτελεσματική ένταξη των παιδιών με νοητική υστέρηση στο κανονικό σχολείο. Μια από τις ουσιαστικότερες θέσεις ήταν η συμπερίληψη προνοιών που να αναφέρονται στην παροχή ειδικής προσχολικής αγωγής για σκοπούς έγκαιρης παρέμβασης και περιορισμού χειροτέρευσης της αναπηρίας.

2. Καταγραφή των Ατόμων με Νοητική Καθυστέρηση και Δημιουργία Μητρώου.

Οι εργασίες για την καταγραφή των ατόμων με νοητική καθυστέρηση και τη δημιουργία μητρώου συνέχισαν και μέσα στο 1999. Το έργο αυτό θεωρείται ιδιαίτερα δύσκολο γιατί δεν υπάρχουν ικανοποιητικές πηγές πληροφόρησης ιδιαίτερα όσον αφορά τα άτομα που ζουν με τις οικογένειές τους και δε λαμβάνουν υπηρεσίες από ιδρύματα, ειδικά σχολεία ή άλλα παρόμοια κέντρα. Η δυσκολία δεν περιορίζεται μόνο στον εντοπισμό των ατόμων αυτών αλλά και στην αξιολόγηση του βαθμού αναπηρίας και στον καθορισμό κριτηρίων ιδιαίτερα όσον αφορά την ελαφρά νοητική καθυστέρηση.

Για τη μηχανογράφηση των στοιχείων ετοιμάστηκε παλαιότερα ειδικό λογισμικό πρόγραμμα με το οποίο λαμβάνεται πρόνοια ώστε να μην υπάρξουν διπλογραφίες ατόμων από διαφορετική πηγή πληροφόρησης. Μέσα στο 1999 έγινε αναθεώρηση του λογισμικού ώστε να καταχωρούνται περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις ανάγκες των ατόμων. Η ενημέρωση του μητρώου όσον αφορά τις ανάγκες θα πρέπει να επαναλαμβάνεται σε τακτική βάση γιατί αυτές αλλάζουν από χρόνο σε χρόνο.

3. Εκπαιδευτικό Έργο/Υπηρεσίες που ~~προέρχονται~~ σε Προγράμματα

Μια από τις κύριες δραστηριότητες της Επιτροπής αφορά εκπαιδευτικό έργο και υπηρεσίες σε προγράμματα. Συγκεκριμένα,

- Μέσα στα πλαίσια των δυνατοτήτων του, το επιστημονικό προσωπικό της Επιτροπής παρέχει:
 - (α) ειδική εκπαίδευση στους ενοίκους ιδρυμάτων / Κέντρων Ημέρας και άλλων παρόμοιων οργανώσεων
 - (β) εκπαίδευση των φροντιστών και άλλου προσωπικού όπως των καθηγητών εργασίας, των κατ'οίκον επισκεπτριών και εθελοντών και
 - (γ) εκπαίδευση γονιών στον τρόπο χειρισμού των παιδιών τους.

Η διάρκεια και το είδος εκπαίδευσης ποικίλει. Στο Ίδρυμα Χρ. Στ. Ιωάννου η τεχνική βοήθεια από την Επιτροπή παρέχεται εβδομαδιαία και αφορά την εφαρμογή του προγράμματος Portage το οποίο είναι ένας προοδευτικός θεσμός έγκαιρης παρέμβασης. Εβδομαδιαία εκπαίδευση προσφέρεται στα Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Φαβιέρου και Στροβόλου και αφορά κυρίως προγράμματα κατάρτισης προσωπικού. Σε τακτική βάση, εξατομικευμένα και με σεμινάρια η Επιτροπή προσφέρει τεχνική βοήθεια που αφορά το θεσμό της εργοδότησης με στήριξη στην ανοιχτή αγορά στα Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Αγ.Λάζαρος, Απ.Λουκάς, Αγ.Στέφανος, και Απ.Παύλος. Τεχνική βοήθεια παρέχεται επίσης στα σπίτια στη κοινότητα Αγ. Στυλιανός, Νέα Ελεούσα και στο νηπιαγωγείο Λιοστρόφι.

- Μέσα στα πλαίσια της στενής συνεργασίας με το Υπουργείο Παιδείας & Πολιτισμού το επιστημονικό προσωπικό της Επιτροπής επισκέπτεται κατόπιν συνεννόησης σχολεία Δημοτικής, Μέσης και Τεχνικής Εκπαίδευσης στα οποία

φοιτούν παιδιά με νοητική καθυστέρηση, βοηθά στην επίλυση προβλημάτων και διεξάγει ερευνητικές εργασίες. Παρόμοιες επισκέψεις γίνονται στα Ειδικά Σχολεία.

- Για σκοπούς διαφώτισης και ευαισθητοποίησης των εκπαιδευτικών, σε συνεννόηση με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, το επιστημονικό προσωπικό της Επιτροπής τα τελευταία 3 χρόνια αναλαμβάνει την εισήγηση της ειδικής εκπαίδευσης προς τους επί δοκιμασία καθηγητές, πρόγραμμα ΕΠΑ.
- Επιπρόσθετα με την άμεση παροχή ειδικής εκπαίδευσης η Επιτροπή συμβάλλει στη διαμόρφωση της πολιτικής για την ειδική εκπαίδευση ως συμβουλευτικό όργανο. Οι θέσεις της Επιτροπής υποβλήθηκαν τόσο κατά την επιμέλεια του Νόμου 113/99 Περί Εκπαίδευσης & Αγωγής Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες όσο και πρόσφατα στην εκπόνηση των σχετικών κανονισμών.
- Για την απόκτηση τεχνογνωσίας σε ευρωπαϊκά και διεθνή επίπεδα η Επιτροπή συμμετέχει επίσημα (α) στο Ευρωπαϊκό πρόγραμμα Leonardo Da Vinci με θέμα: "European Network of Education in Early Intervention: Development through Information and Communication Technologies EUNEED". και (β) σε ερευνητική ομάδα εργασίας του Αμερικανικού Council of Exceptional Children (C.E.C.).

4. Τεχνική Επίβλεψη των Προγραμμάτων της Εργοδότησης με Στήριξη

Η Επιτροπή συνέχισε την τεχνική επίβλεψη και καθοδήγηση των προγραμμάτων εργοδότησης με στήριξη. Μέσα από τα προγράμματα αυτά, άτομα με νοητική καθυστέρηση εργοδοτούνται στην ανοιχτή αγορά εργασίας με τη στήριξη του καθοδηγητή εργασίας, αφού ληφθούν υπόψη οι ικανότητες, επιθυμίες, αλλά και τα ιδιαίτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Ο "καθοδηγητής εργασίας", ως ο αρμόδιος λειτουργός αναλαμβάνει ένα πρόγραμμα σύμφωνα με το οποίο έχει την ευθύνη να βρει εργασία, να εκπαιδεύσει και να στηρίζει στο χώρο εργασίας περιορισμένο αριθμό ατόμων με νοητική καθυστέρηση.

Ο θεσμός της επαγγελματικής αποκατάστασης με στήριξη τέθηκε σε εφαρμογή από το Σεπτέμβριο του 1996 μέσα από τη συνεργασία της Επιτροπής Προστασίας Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων με την Υπηρεσία Μέριμνας Αναπήρων του Υπουργείου

Εργασίας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Η Υπηρεσία Μέριμνας Αναπήρων επιχορηγεί το κάθε πρόγραμμα με £5.000 ετησίως. Διοικητικά τα προγράμματα ανήκουν σε εθελοντικές οργανώσεις που ασχολούνται με άτομα με νοητική καθυστέρηση.

Στο τέλος του 1999 στις περιοχές Λευκωσίας, Λεμεσού, Λάρνακας και ελεύθερης Αμμοχώστου λειτουργούσαν συνολικά 11 προγράμματα μέσα από τα οποία εργοδοτήθηκαν περίπου 90 άτομα. Δυστυχώς η λειτουργία προγραμμάτων στην επαρχία Πάφου και την ύπαιθρο δεν είναι μέχρι στιγμής εφικτή.

Η Επιτροπή, στην προσπάθεια της για συνεχή επιμόρφωση των καθοδηγητών εργασίας αλλά και για προώθηση του θεσμού της εργοδότησης με στήριξη, οργανώνει εργαστήρια και διαλέξεις από Κύπριους ή ξένους εμπειρογνώμονες. Επίσης, διατηρεί επαφές με οργανώσεις του εξωτερικού και συμμετέχει σε διεθνή συνέδρια με αντικείμενο την εργοδότηση με στήριξη.

Με απώτερο στόχο την γνωστοποίηση της εφαρμογής του θεσμού της εργοδότησης με στήριξη και τα μέχρι σήμερα ικανοποιητικά αποτελέσματα, μέσα στο 1999 πραγματοποιήθηκε συνέδριο με κύριο ομιλητή τον Ιρλανδό Εμπειρογνώμονα κο Christy Lynch, αρχικό εισηγητή του θεσμού στη Κύπρο. Λεπτομέρειες για το συνέδριο δίνονται στην ενότητα 7.

5. Εξέταση Παραπόνων

Το προσωπικό της Επιτροπής ασχολήθηκε με την εξέταση παραπόνων που προέκυψαν μέσα από το μηχανισμό του μητρώου και μέσα από προσωπικές καταγγελίες από τους γονείς/κηδεμόνες ατόμων με νοητική καθυστέρηση. Τα παράπονα αυτά αφορούσαν:

- (i) την ανεπαρκή στήριξη/παροχή ειδικής αγωγής σε παιδιά που φοιτούν στα κανονικά σχολεία,
- (ii) την αποϊδρυματοποίηση ατόμων που βρίσκονται στο Ψυχιατρείο,
- (iii) μεμονωμένες περιπτώσεις σεξουαλικής κακοποίησης
- (iv) την έλλειψη υπηρεσιών στην ύπαιθρο και στην επαρχία Πάφου
- (v) σοβαρές οικονομικές ανάγκες και άλλα.

Τα παράπονα συνήθως παραπέμπονται στις αρμόδιες υπηρεσίες για χειρισμό/επίλυση αλλά λίγα απ' αυτά επιλύονται. Τα περισσότερα παράπονα διαιωνίζονται.

6. Διαφώτιση/ Εκδόσεις

Η Επιτροπή συνέχισε την προσπάθεια της για διαφώτιση/ ενημέρωση του κοινού γύρω από το θέμα της νοητικής καθυστέρησης τόσο με ενημερωτικό υλικό όσο και με άλλες δραστηριότητες.

Μέσα στα πλαίσια των εκδηλώσεων που διοργανώθηκαν την Εβδομάδα Νοητικά Καθυστερημένου Ατόμου (Μάιος 1999) η Επιτροπή προώθησε την πραγματοποίηση των ακόλουθων δραστηριοτήτων:

- α) Δημοσιογραφική Διάσκεψη στην παρουσία του Υπουργού Εργασίας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων.
- β) Σφράγιση/σήμανση όλης της αλληλογραφίας με σύνθημα "Σεβασμός στην Αξιοπρέπεια των Ατόμων με Νοητική Καθυστερέση" από τις Ταχυδρομικές Υπηρεσίες παγκύπρια.
- γ) Κήρυγμα στη λειτουργία της Κυριακής στις εκκλησίες παγκύπρια.
- δ) Διαλέξεις στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο στα πλαίσια τακτικών προγραμμάτων.
- ε) Ανάγνωση εγκυκλίου για την ειδική εκπαίδευση σε όλα τα δημόσια σχολεία.
- στ) Εκδηλώσεις Ειδικών Σχολείων, Ιδρυμάτων, Κέντρων και Συνδέσμων
 - επίσκεψη στο Προεδρικό και Βουλή και υποβολή υπομνημάτων
 - επισκέψεις σε Δημαρχεία και Νοσοκομεία
 - επίσκεψη στο Οδόφραγμα και συνάντηση με μητέρες αγνοουμένων
 - αιμοδοσία
 - καθαριότητα δημόσιων χώρων και δεντροφύτευση πάρκου
 - πώληση λαχείων
 - διάφορες άλλες κοινωνικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις
- ζ) Δημοσίευση άρθρων στον ημερήσιο τύπο
- η) Προβολή θεμάτων γενικού ή ειδικού περιεχομένου μέσα από τα τηλεοπτικά κανάλια

Επιπρόσθετα με τα πιο πάνω, μέσα στα πλαίσια του εορτασμού της Παγκόσμιας Ημέρας Αναπήρων στις 3 Δεκεμβρίου, η Επιτροπή ανάλαβε την επανέκδοση 500 αντιτύπων του παραμυθιού "Μια ιστορία με κακαρίσματα" της Μαρίας Μαρμαρά. Τα παραμύθια αυτά η Επιτροπή δώρησε στο Υπουργείο Παιδείας για να εμπλουτίσουν την βιβλιοθήκη όλων των δημοτικών σχολείων της Κύπρου. Η "Ιστορία με κακαρίσματα" είναι μια ανάπλαση του μύθου του Άντερσεν "Το άσχημο παπί" και αποσκοπεί στην αποδοχή από το κοινωνικό σύνολο αυτών που διαφέρουν.

7. Σεμινάρια/Συνέδρια στη Κύπρο

Τον Νοέμβριο του 1999 η Επιτροπή διοργάνωσε συνέδριο με θέμα "Η Εργοδότηση με Στήριξη στη Κύπρο". Σκοπός του συνεδρίου ήταν

- (i) να γνωστοποιήσει στο κοινό τις αρχές που διέπουν το θέμα της εργοδότησης με στήριξη και τη μέχρι σήμερα εφαρμογή του στην Κύπρο για άτομα με νοητική καθυστέρηση
- (ii) να ενθαρρύνει τις οργανώσεις για άτομα με άλλες αναπηρίες να υιοθετήσουν το θεσμό και
- (iii) να προωθήσει την αναβάθμιση του θεσμού με την κινητοποίηση του κρατικού μηχανισμού, πιθανότατα με τη σύσταση ενιαίου συντονιστικού σώματος.

Το συνέδριο απευθύνετο σε μέλη δημοσίων υπηρεσιών, σε μέλη εργοδοτικών και συνδικαλιστικών οργανώσεων και σε μέλη των σωματείων και των επαγγελματικών οργανώσεων που έχουν σαν σκοπό τους την παροχή βοήθειας και στήριξης στα άτομα με ειδικές ανάγκες. Κύριος εισηγητής στο συνέδριο ήταν ο Ιρλανδός εμπειρογνώμονας κος Christy Lynch, αρχικός εισηγητής του θεσμού στη Κύπρο.

Από το προσωπικό της Επιτροπής έγινε παρουσίαση ερευνητικής εργασίας σχετικά με την αξιολόγηση του θεσμού στην Κύπρο μέσα από τις απόψεις/θέσεις των εργοδοτών. Δύο εργοδότες από τη Λεμεσό και Λάρνακα ανέπτυξαν από μόνοι τους συγκεκριμένες επιτυχημένες περιπτώσεις εργοδότησης. Σημαντικό ήταν το μήνυμα των εργοδοτών ότι μέσα από την επικοινωνία τους με το άτομο που εργοδότησαν, τόσο οι ίδιοι όσο και το προσωπικό τους ένιωθαν περισσότερο άνθρωποι...

"Όταν μου ζητήθηκε από την Επιτροπή Προστασίας Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων να μεταφέρω προς το Συνέδριο τις εμπειρίες μου από την συνεργασία που έχω εγώ και οι συνεργάτες μου με ένα άτομο που συνηθίσαμε να αποκαλούμε άτομο με ειδικές ικανότητες, γιατί φαίνεται ότι ο χαρακτηρισμός αυτός πουλά στο παζάρι, ειλικρινά δυσκολεύτηκα να αποφασίσω. Ο λόγος είναι απλός, φαντάστηκα ανάποδα αυτή τη σχέση. Φαντάστηκα αν γινόταν αυτό το άτομο, η Δήμητρα συγκεκριμένα να μπορούσε να μιλήσει αυτή για μας και να πεί τι μας προσφέρει και όχι τι εμείς της προσφέρουμε. Να μπορεί αυτή να πει τι κερδίζουμε εμείς και όχι τι κερδίζει αυτή από εμάς. Να μπορεί να πεί αυτή ευχαριστώ εκ μέρους μας και όχι να ευχαριστήσει αυτή εμάς" Μάριος Πετρούης, Κομμωτής (Λκα 1999)

Το συνέδριο σημείωσε μεγάλη επιτυχία. Σύμφωνα όμως με τον κο Christy Lynch υπάρχουν πολλά που πρέπει να γίνουν.

"Στην προηγούμενη επίσκεψη μου στην Κύπρο, ο θεσμός της Εργοδότησης με Στήριξη ήταν μια ιδέα. Σήμερα είναι πραγματικότητα. Τώρα είναι η στιγμή για να αποφασίσετε τί θέλετε, ποιο θα είναι το μέλλον του θεσμού. Η Επιτροπή θα πρέπει να ενθαρρύνει τη δημιουργία ενός Εθνικού Οργανισμού για την εργοδότηση με στήριξη και να ευκολύνει τον Οργανισμό με διοικητική εργασία, συντονισμό ανταλλαγή πληροφόρησης και τεχνική βοήθεια. Η δημιουργία αυτού του Οργανισμού είναι προϋπόθεση νοουμένου ότι σαν Κύπρος θέλετε να ενταχθείτε στο EUSE (European Union of Supported Employment) και να προετοιμάσετε το έδαφος για εξασφάλιση κονδυλίων από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. You need a vision and a plan of action. Υπάρχουν σημαντικά κονδύλια (social funds) που παραχωρούνται στον Ευρωπαϊκό χώρο για ενθάρρυνση της εργοδότησης. Μια από τις βασικές υποχρεώσεις του Εθνικού Οργανισμού είναι η συνεχής εξασφάλιση ποιότητας/επένδυσης, CQI (continous quality investment" Christy Lynch, 1999

8. Σχέσεις με Διεθνείς Οργανισμούς

Η Επιτροπή έχει συνάψει σχέσεις με οργανισμούς του εξωτερικού με σκοπό την παρακολούθηση των εξελίξεων, την εφαρμογή μεθόδων και τη θέσπιση νομοθεσιών στον τομέα της νοητικής καθυστέρησης. Οι οργανισμοί αυτοί τροφοδοτούν την Επιτροπή με

επιστημονικό υλικό και την καθοδηγούν όποτε χρειαστεί. Μέσα στα πλαίσια αυτής της καθοδήγησης/ενημέρωσης κατά το 1999 μέλη του προσωπικού και της Επιτροπής έχουν συμμετάσχει στα πιο κάτω συνέδρια:

- **4th European Conference for Supported Employment. A way to handle future prospects.** (24-26/3/1999), Ρώμη – ΙΤΑΛΙΑ.

Στο συνέδριο αυτό από μέρους του προσωπικού της Επιτροπής, έγινε παρουσίαση ερευνητικής εργασίας με θέμα "Φιλανθρωπία ή Όχι". Λεπτομέρειες για την εργασία αυτή έχουν δοθεί στην ετήσια έκθεση του 1998.

- **"The Joy of Living"**, με ιδιαίτερη αναφορά στα άτομα με το σύνδρομο Down (19-21/10/1999), Ιερσόλυμα – ΙΣΡΑΗΛ

- **Πανελλήνια Διημερίδα ΑΝΑΔΟΧΗ** - Μια εναλλακτική πρόταση φροντίδας ευπαθών κοινωνικών ομάδων, (9-10/12/1999), Θεσσαλονίκη - ΕΛΛΑΔΑ

III. Αξιολόγηση των υφιστάμενων υπηρεσιών προς τα άτομα με νοητική καθυστέρηση.

Μέσα στο 1999 συνεχίστηκαν οι προοδευτικές προσπάθειες στον τομέα της νοητικής καθυστέρησης με στόχο την αποϊδρυματοποίηση των ατόμων με νοητική καθυστέρηση και τη λειτουργία και άλλων σπιτιών στην κοινότητα, την ευαισθητοποίηση και διαφώτιση της κοινωνίας, την εργοδότηση με στήριξη, την εξέταση παραπόνων σχετικά με τη διασφάλιση των δικαιωμάτων και την τροποποίηση του Νόμου 117/89.

Παρόλες τις εξελίξεις η ένταξη των ατόμων με νοητική καθυστέρηση στην κοινότητα δεν προχωρεί με τον αναμενόμενο επιθυμητό ρυθμό. Ο φυσιολογικός τρόπος ζωής για την πλειονότητα των ατόμων με νοητική καθυστέρηση παραμένει απόμακρος στόχος. Η κοινωνία μας εξακολουθεί να έχει προκαταλήψεις και φοβίες γύρω από τη νοητική καθυστέρηση και η φιλοσοφία που διέπει τις υπηρεσίες και τα ιδρύματα είναι η φιλοσοφία της φιλανθρωπίας και της υπερπροστασίας.

Η παροχή υπηρεσιών εξακολουθεί να παρουσιάζει κενά, ελλείψεις και αδυναμίες, οι κυριότερες από τις οποίες είναι:

- Η ανεπάρκεια μηχανισμού αξιολόγησης/επαναξιολόγησης και η ανεπάρκεια ικανοποίησης των αναγκών των ατόμων με νοητική καθυστέρηση καθώς και η έλλειψη υπηρεσιών στήριξης προς τους γονείς και γενικά την οικογένεια. Αρκετές οικογένειες έχουν ανάγκη από φροντιστές, συνοδούς και λειτουργούς ειδικής αγωγής ώστε τα άτομα με νοητική καθυστέρηση να παραμένουν στο σπίτι, να δέχονται σωστές υπηρεσίες και να μην επιβαρύνουν επιζήμια τα άλλα μέλη της οικογένειας.
- Τα Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας είναι λιγοστά και παρουσιάζουν σοβαρές λειτουργικές αδυναμίες ιδιαίτερα όσον αφορά τη στελέχωσή τους με κατάλληλο προσωπικό. Οι γονείς επιζητούν τη δυνατότητα διανυκτέρευσης των παιδιών τους σε περίπτωση που απουσιάζουν για σύντομο χρονικό διάστημα. Η έλλειψη Κέντρων Ημερήσιας φροντίδας είναι ιδιαίτερα έντονη στη Πάφο και γενικά στις επαρχίες.
- Η διαβίωση των ατόμων με νοητική καθυστέρηση στα μεγάλα ιδρύματα ή σε ειδικές στέγες είναι αναχρονιστική, ενισχύει τις διαχωριστικές τάσεις και οδηγεί σε απομόνωση παλινδρόμηση και στιγματισμό των ατόμων αυτών. Τα ιδρύματα παρουσιάζουν αυξημένες ανάγκες σε εργατικό δυναμικό όσον αφορά φροντιστές και παραϊατρικό προσωπικό.
- Το υφιστάμενο σύστημα εκπαίδευσης των ατόμων με νοητική καθυστέρηση μέχρι σήμερα παρουσιάζει σοβαρές αδυναμίες. Η ένταξη η οποία πραγματοποιείται είναι στην ουσία εικονική, δεν υπάρχουν οι αναγκαίες υποδομές και τα παιδιά, σύμφωνα με κριτική των γονιών, παρουσιάζονται ενταγμένα στην αυλή του σχολείου. Η έλλειψη λειτουργικών υποδομών είναι ιδιαίτερα έντονη στα γυμνάσια. Πρόσφατα έχει ψηφιστεί ο Περί Εκπαίδευσης & Αγωγής Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Νόμος ο οποίος είναι πρωτοποριακός και συνάδει με τις σύγχρονες τάσεις και πρακτικές που αφορούν την ένταξη και ενσωμάτωση των παιδιών με ειδικές ανάγκες στα κανονικά σχολεία. Η Επιτροπή ευελπιστεί ότι η εφαρμογή της νέας πολιτικής θα οδηγήσει σε σημαντικές αλλαγές. Παρόλα αυτά πρέπει να τονιστεί ότι η σχετική νομοθεσία δεν

καλύπτει τα παιδιά κάτω των 3 ετών οπότε ο χειρισμός της “Έγκαιρης Παρέμβασης” παραμένει χωρίς ουσιαστικές νομοθετικές πρόνοιες.

- Οι ευκαιρίες απασχόλησης των ατόμων με νοητική καθυστέρηση συνεχίζουν να είναι πολύ περιορισμένες. Τα λίγα άτομα που απασχολούνται αντιμετωπίζουν το πρόβλημα αποκοπής/μείωσης του αναπηρικού επιδόματος τους ενώ οι μισθοί που παίρνουν σε αρκετές περιπτώσεις είναι πολύ χαμηλοί. Η απασχόληση των ατόμων αυτών στην ανοιχτή αγορά εργασίας όχι μόνο θα ενισχύσει την ενσωμάτωση των ατόμων αυτών στο κοινωνικό σύνολο αλλά θα ικανοποιήσει μερικώς και κάποιες ανάγκες της οικονομίας οι οποίες τώρα ρυθμίζονται με την εισαγωγή ξένων εργατών.

Σαν αποτέλεσμα της προαναφερόμενης ανεπάρκειας στην παροχή υπηρεσιών, με ιδιωτική πρωτοβουλία, παρατηρείται η δημιουργία και υπολειτουργία πολλαπλών ιδρυμάτων/συνδέσμων ή άλλων παρόμοιων φορέων, η χρηματοδότηση των οποίων δεν είναι αρκετή για τη δημιουργία κατάλληλων υποδομών και την κατάρτιση προγραμμάτων. Επιπρόσθετα παρατηρείται μειωμένη συνεργασία μεταξύ των συνδέσμων/ιδρυμάτων, η τάση για αυτονομία και αυτενέργεια και επιλεκτική πολιτική, καθώς και μειωμένη αναγνώριση και αξιοποίηση του ρόλου της Επιτροπής. Η Επιτροπή αναμένει ότι με τη συνεχή διαφώτιση και με την τροποποίηση του Νόμου 117/89, η αναγνώριση του ρόλου της θα βελτιωθεί σημαντικά.

IV. Προοπτικές και Στόχοι για το 2000

Οι άμεσοι στόχοι της Επιτροπής για το 2000 είναι οι ακόλουθοι:

1. Η συμπλήρωση του Μητρώου ατόμων με νοητική καθυστέρηση και του μηχανισμού συνεχούς ενημερωσής του καθώς και η αξιοποίηση των πληροφοριών που καταχωρήθηκαν προς το όφελος των ατόμων και των οικογενειών τους.

2. Η συμπλήρωση της τροποποίησης και η υποβολή για έγκριση του Νόμου 117/89 καθώς και η ετοιμασία σχετικών κανονισμών ώστε η νομοθεσία:

- i. Να καταστεί περισσότερο σαφής ο ρόλος της και να γίνει πιο λειτουργική η Επιτροπή για να μπορέσει να εκπληρώσει καλύτερα την αποστολή της. Αυτό προϋποθέτει τη δυνατότητα επιβολής κυρώσεων σε περίπτωση που άμεσα ή έμμεσα παραβιάζονται τα δικαιώματα των ατόμων με νοητική καθυστέρηση. Παράλληλα, προϋποθέτει τη δυνατότητα ανάληψης προγραμμάτων είτε σε συνεργασία με άλλες κρατικές υπηρεσίες είτε εξ' ιδίων καθώς και την εμπλοκή της ως συμβούλου όσον αφορά τη λήψη διαφόρων μέτρων που αφορούν τα άτομα με νοητική καθυστέρηση.
- ii. Να συνάδει με τις σύγχρονες τάσεις και εφαρμογές γύρω από το θέμα της νοητικής καθυστέρησης που πηγάζουν από τις αρχές της ομαλοποίησης, ένταξης και ενσωμάτωσης των ατόμων με νοητική καθυστέρηση στο κοινωνικό σύνολο.

3. Η οργανωμένη διαφώτιση του κοινού και των επαγγελματιών.

Αυτό εξυπακούει τη διαφώτιση του κοινού με έμφαση προς συγκεκριμένα σύνολα που περιλαμβάνει τους εκπαιδευτικούς και τους εργοδότες. Η σωστή πληροφόρηση και η ευαισθητοποίηση αυτών των συνόλων θεωρείται αναγκαία για την επιτυχία της ένταξης των παιδιών με νοητική καθυστέρηση στα κανονικά σχολεία και την εφαρμογή του θεσμού της εργοδότησης με στήριξη. Για το λόγο αυτό η Επιτροπή σκοπεύει να συνεχίσει τη συνεργασία της με το Υπουργείο Παιδείας & Πολιτισμού και να συνεργαστεί μελλοντικά με το Πανεπιστήμιο Κύπρου και τις Εργοδοτικές οργανώσεις.

4. Η διεκπεραίωση της μελέτης για εφαρμογή του θεσμού της έγκαιρης παρέμβασης η οποία αποβλέπει στη στήριξη της οικογένειας και στην έγκαιρη εκπαίδευση των παιδιών με νοητική καθυστέρηση.

Η εφαρμογή του θεσμού αυτού μπορεί να γίνει μέσα από την αναβάθμιση και ανάπτυξη των υφιστάμενων υπηρεσιών, παράλληλα με τη δημιουργία Κέντρων Έγκαιρης Παρέμβασης για παροχή των κατάλληλων υπηρεσιών. Για τον χειρισμό του θέματος αυτού συστήνεται η δημιουργία τεχνικής επιτροπής με εκπροσώπους υπουργείων/υπηρεσιών που έχουν σχέση με το θέμα.

5. Η ανάπτυξη/επέκταση του θεσμού της εργοδότησης με στήριξη για κάλυψη των άμεσων αναγκών σε όλες τις πόλεις περιλαμβανομένης και της υπαίθρου.

Με το θεσμό αυτό επιδιώκεται η εργοδότηση των ατόμων με νοητική καθυστέρηση στην ανοικτή αγορά εργασίας. Η εργοδότηση αυτή όχι μόνο ικανοποιεί κάποιες ανάγκες της οικογένειας αλλά συμβάλλει ιδιαίτερα στην ανεξαρτητοποίηση/κοινωνικοποίηση των ατόμων αυτών. Για την επικράτηση του θεσμού επιβάλλεται η αναβάθμιση του όσον αφορά την διοικητική δομή και την επαγγελματική πρακτική, σύμφωνα με τις αξιολογήσεις/εισηγήσεις που έγιναν.

6. Η ανάπτυξη/επέκταση του θεσμού της αποϊδρυματοποίησης και της αυτόνομης διαβίωσης των ατόμων με νοητική καθυστέρηση σε σπίτια στην κοινότητα και η δημιουργία επιπρόσθετων Κέντρων Ημερήσιας Φροντίδας.

Αυτό εξυπακούει την αποϊδρυματοποίηση ατόμων με νοητική καθυστέρηση που βρίσκονται στο ψυχιατρείο. Αναφορικά με τα Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας, για την ομαλή και αποτελεσματική λειτουργία τους, η Επιτροπή προσβλέπει στη ψήφιση των σχετικών Κανονισμών.

7. Η παρακολούθηση της εφαρμογής του Νόμου 113/99 Περί Εκπαίδευσης και Αγωγής Παιδιών με ειδικές ανάγκες.

Η νομοθεσία αυτή θα αποτελεί μοχλό πίεσης για ανάληψη των υποχρεώσεων του κράτους αναφορικά με την ικανοποιητική εκπαίδευση των παιδιών με νοητική καθυστέρηση.

Οι στόχοι της Επιτροπής τόσο μεσοπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα έχουν υποβληθεί με σχετική έκθεση προς το Γραφείο Προγραμματισμού, μέσα στα πλαίσια της ετοιμασίας του Πενταετούς Σχέδιου Ανάπτυξης (1999-2003).
